

ალზრდის სტილის გავლენა მოზარდის ფსიქო-სოციალურ განვითარებაზე

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2023.02.08>

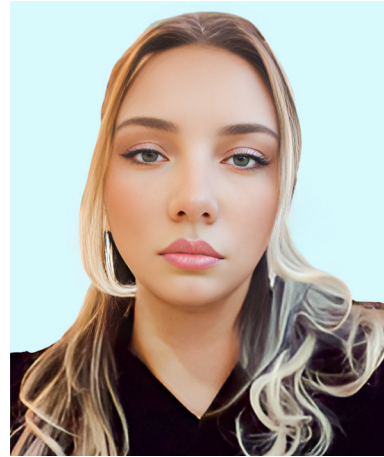
აბსტრაქტი

იდენტობისა და თვითშეფასების ფორმირების პროცესში ოჯახური გარემო და ალზრდის სტილი უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს. ოჯახებში სადაც მშობლები თავიანთ ფუნქცია-მოვალეობებს კარგად უმკლავდებიან, შვილებს უსაფრთხო, მშვიდ და მეგობრულ გარემოს უქმნიან. ჯანსაღ ოჯახურ გარემოში მოზარდი თავს მშვიდად და დაცულად გრძნობს. აცნობიერებს, რომ მშობელი მას იღებს ისეთს როგორც არის. გარდა ამისა, მშობლები ეხმარებიან მოზარდის დამოუკიდებელ და სრულფასოვან პიროვნებად ჩამოყალიბებაში.

მშობლის მხრიდან გამოყენებული ალზრდის სტილი არის მეთოდი რომლის გამოყენებითაც მშობელი ზრდის შვილს. მშობლის დამოკიდებულება დიდად განსაზღვრავს ბავშვის ფსიქიკურ და ფიზიკურ ჯანმრთელობას. ის გავლენას ახდენს ბავშვის კოგნიტურ, სოციალურ და კომუნიკაციური უნარების განვითარებაზე. ალზრდის სტილს გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ბავშვის სოციალიზაციისა და პიროვნებად ფორმირების პროცესში.

დარწმუნებით შეიძლება ითქვას, რომ მოზარდის წარმატებულ პიროვნებად ჩამოყალიბება, მშობლის მხრიდან გამოყენებულ ალზრდის მეთოდზე დიდწილად არის დამოკიდებული. მიუხედავად იმ ფაქტისა, რომ მოზარდს ცხოვრების მანძილზე რამდენიმე მნიშვნელოვან სოციალურ გარემოში უნევს ყოფნა, მათ შორის ოჯახი პირველია სადაც ზემოთ აღნიშნული უნარები უპირველესად მშობლების გარემოცვაში ყალიბდება.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, ანალიტიკური კვლევა მიზნად ისახავს მოზარდთა ფსიქო-სოციალურ განვი-

თინათინ ჭარხალაშვილი

სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი,
ასისტენტ პროფესორი

<https://orcid.org/0009-0002-3067-2118>

E-mail: charkhalashvilitinano12@gtu.ge

თარებაზე მშობელთა მხრიდან გამოვლენილი ალზრდის სტილის და მეთოდების გავლენების შესწავლას.

საკვანძო სიტყვები: მოზარდობა, ოჯახი, ალზრდის სტილი პიროვნული განვითარება.

ციტირებისთვის: ჭარხალაშვილი თ., ალზრდის სტილის გავლენა მოზარდის ფსიქო-სოციალურ განვითარებაზე, უურნალი „ბიზნესი და კანონმდებლობა“, №2, 2023, გვ.70-74.

THE INFLUENCE OF PARENTING STYLE ON THE PSYCHO-SOCIAL DEVELOPMENT OF ADOLESCENTS

Tinatin Charkhalashvili

Doctor of Social Sciences

Technical University of Georgia, Assistant Professor

<https://orcid.org/0009-0002-3067-2118>

E-mail: charkhalashvilitinano12@gtu.ge

ABSTRACT

Along with the formation of identity and self-esteem in adolescence, the family environment and parenting style used by parents play a critical role. In families where parents cope well with their functions, they create a safe, calm and friendly environment for their children. In a healthy family environment, the child feels calm and safe. Realizes that the parent accepts him/her as he/she is. In addition, parents help to develop a teenager into an independent and full-fledged person.

The parenting style is the method a parent uses to raise their child. A parent's attitude greatly determines a child's mental and physical health. It affects the development of the child's cognitive, social and communication skills. Parenting style is of crucial importance in the process of socialization and personality formation of a child.

It can be said with certainty that the development of a teenager into a successful person largely depends on the parenting method used by the parents. Despite the fact that a teenager has to be in several important social environments during his/her life, among them the family is the first where the above-mentioned skills are formed primarily in the environment of parents.

Based on the above, the analytical research aims to study the influence of parenting styles and methods on the psychosocial development of adolescents.

Key words: Adolescence, Family, Parenting style, Personal development.

For citation: Charkhalashvili T., The influence of parenting style on the psycho-social development of a teenager, "Business and Legislation" magazine, No. 2, 2023, p. 70-74.

ძირითადი ტექსტი

მოზარდის განვითარების ასაკობრივი თავისებურებანი

ადამიანის ცხოვრება სამ ძირითად ეპოქად იყოფა. პირველი და უმნიშვნელოვანესი ეპოქა ბავშვობას და მოზარდობას უკავშირდება, რაც თავის მხრივ არსებით გარდაქმნებთან არის დაკავშირებული და ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით განვითარების აღმავალ პროცესებს განასახიერებს. განვითარების თვალსაზრისით, ცვლილებები სამი მიმართულებით ხორციელდება. ესენია: ფიზიკური, ფსიქიკური და პიროვნული.

პიროვნული განვითარება მოზარდის თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის მოთხოვნილებათა განსაკუთრებულ აქტუალურობას გულისხმობს. მოზარდობის ასაკში, მოზარდი საკუთარ თავს უკვე პიროვნებად აღიქვამს და უპირველეს მნიშვნელობას სწორედ არჩევანის დამოუკიდებლობას ანიჭებს. ამ პროცესს თან ახლავს გარდამავალი ასაკის კრიზისი, რომელსაც ფსიქოლოგიურ ლიტერატურაში მოცემული მოსაზრების თანახმად, ჯიუტობასაც უწოდებენ, რადგან მოზარდისათვის მთავარია თავის ნებაზე ქცევა, რითაც საკუთარ "მე"-ს დამოუკიდებელ პიროვნებად აღიქვამს.

ასაკობრივი განვითარების ყველა საფეხურზე აღზრდის სტილს და ოჯახურ გარემოს უმნიშვნელოვანესი როლი აკისრია. ყველაზე დიდ წინააღმდეგობას ამ პერიოდში მშობლები აწყდებიან, რომლებიც ვერ ხვდებიან, რომ მოზარდობის ასაკში ბავშვობა ნაწილობრივ დასრულდა დამიუხედავად ამისა, აქვთ მცდელობა მოზარდი დაუბრუნდეს პასიური მოსმენისა და მორჩილების რეჟიმს. ხშირად როცა ეს არ გამოდის, აღმზრდელები ძირითადად სხვადასხვა სადამსჯელო ღონისძიებებს მიმართავენ, მაშინ როცა შესაძლებელია კარგად მოფიქრებულ რჩევა დარიგებებს გაცილებით მეტი სარგებლობის მოტანა შეუძლია. ტაქტიკა აღმზრდელს შეუძლია სოციალურად მისაღები ქცევა ისე მოახვიოს თავს მოზარდს, რომ მან სრული პიროვნული დამოუკიდებლობა განიცადოს. ასევე არასწორი აღმზრდელობის მიზეზია ის, რომ მოზარდი არ თანამშრომლობს აღმზრდელთან, პირიქით ის მიდის აღმზრდელის წინააღმდეგ.

გარდატეხის ასაკში მოზარდი განიცდის მრავალ ცვლილებას. თვითშეფასებისას მოზარდი ყურადღებას არა სასწავლო საქმიანობაზე, არამედ ფიზიკურ მახასიათებლებსა და ურთიერთობაზე ამახვილებს, მათ

შორის თანატოლებთან. თვითშეფასების განვითარებიდან გამომდინარე, მოზარდის თვითშეფასება უფრო ადეკვატური ხდება. მოზარდს შეუძლია გააცნობიეროს როგორც საკუთარი დადებითი, ასევე უარყოფითი თვისებები. თვითშეფასებაში აისახება არა მხოლოდ ფიზიკური ნიშნები, არამედ ზნეობრივი მახასიათებლები და უნარები. მცირდება უფროსების გავლენა ბავშვის თვითშეფასებაზე და იზრდება რეფერენტული ჯგუფის გავლენა. არაადეკვატურმა თვითშეფასებამ შეიძლება უბიძგოს მოზარდს დელინკვენტური ქცევისკენ. ეს პროცესი ცხადყოფს, თუ რამდენად დიდი მნიშვნელობა აქვს იმ სოციალურ გარემოს სადაც ხდება მოზარდის პიროვნული, სოციალური და ემოციური განვითარება.

მოზარდობის ასაკში პიროვნების განვითარებაზე დიდ გავლენას ახდენს მოზარდის ურთიერთობები, უპირველეს ყოვლისა მდგომარეობა ოჯახსა და საზოგადოებაში. განვითარების ამ პერიოდში მოზარდისათვის ახალწარმონაქმნია პიროვნული თვითგამორკვევისადმი ფსიქოლოგიური მზაობა. მოზარდობის სპეციფიკურ თავისებურებად შეიძლება ჩაითვალოს მისი არაერთგვაროვანი სოციალური მდგომარეობა, რადგან მათ ანუხებთ ისეთი საკითხი როგორცაა, უფროსებისაგან ავტონომიის უფლება, ურთიერთდამოკიდებულებანი და აღმზრდელებთან ურთიერთობანი. გარდა ამისა, მათ წინაშე მთელი სიმწვავეით დგება ცხოვრებისეული თვითგამორკვევის ამოცანები. ასეთი თავისებური სოციალური სიტუაცია აპირობებს პიროვნების განვითარების თავისებურებას მოზარდობის ასაკში. სწორედ ამ ახალი სოციალური სიტუაციის საფუძველზე ხდება მოზარდის პიროვნების მოტივაციური სფეროს ცვლილებები, რომლებიც თავის მხრივ, სხვა თვისებების შეცვლის მიზეზი და საფუძველი ხდება.

სოციუმის გავლენა მოზარდის განვითარებაზე

გარდამავალ ასაკში ფიზიკური და ფსიქიკური განვითარების კვალდაკვალ მოზარდთან სხვადასხვა ფორმის ცვლილება ხდება, რასაც მოზარდის მხრიდან მოწყვება, როგორც ფიზიკური და გონებრივი, ასევე სქესობრივი მომნიშვნელობის გაცნობიერების და დამოუკიდებელ პიროვნებად ჩამოყალიბების პროცესი, რაც გამოიხატება იმაში, რომ იგი გადადის ახალ ცხოვრებისეულ საფეხურზე. შესაბამისად, მისთვის საკმარისი არ არის ის

ურთერთობები და დამოკიდებულებები, რაც მის მიმართ შეიძლება სოციუმს გააჩნდეს. ისინი უფროსებისაგან ითხოვენ თავიანთი პიროვნების აღიარებას. თუმცა, უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ მშობლების მხრიდან აღიარების მოპოვება არც თუ მარტივი საქმეა, მიზეზი მრავალია, მათ შორის, უფროსებს ძირითადად უჭირთ ამ მოცემულობის მიღება, გააზრება და მოზარდების დამოკიდებულების აღიარება, რადგან თვლიან, რომ მოზარდობის ასაკში ისინი ჯერ კიდევ ბავშვები არიან. ამ დროს შვილები უარს ამბობენ მშობლებთან ახლო ურთიერთობაზე და მხარდაჭერას გარე სოციუმში ეძებენ, სადაც კომუნიკაციას ბევრად მარტივად ამყარებენ, რადგან ისინი მიიჩნევენ, რომ ასეთ გარემოში მათი დამოუკიდებლობა მეტად აღიარებულია. მოზარდი თვლის, რომ ის უკვე ჩამოყალიბებული პიროვნებაა და ითხოვს უფროსების მსგავს უფლებებს. წინააღმდეგობის შემთხვევაში, მოზარდები ცდილობენ მიმართონ პროტესტის სხვადასხვა ფორმას.

იმ შემთხვევაში როცა, აღმზრდელები უარს ამბობენ შვილების შეხედულებების გაზიარებაზე, შვილები თავს არიდებენ მათთან მჭიდრო ურთიერთობას და ინდივიდუალურად ცდილობენ საკუთარი მიზნებისა და სურვილების განხორციელებას. ხშირ შემთხვევაში მშობლები აღიარებენ რომ მოზარდთათვის აუცილებელია ურთიერთობის შეცვლა, თუმცა შვილებისათვის ზრუნვისა და სიფრთხილის მიზეზით დამოუკიდებლად ქმედების მიცემის უფლება მაინც ძალიან უჭირთ. უნდა აღინიშნოს, რომ ამგვარ დამოკიდებულებას არც თუ სასურველი შედეგები მოჰყვება. აქ ერთი მნიშვნელოვანი ფსიქოლოგიური ფაქტორი იკვეთება, კერძოდ, მშობლებიც თავის მხრივ განიცდიან საკუთარი ასაკის მატების აღიარებასთან დაკავშირებულ სირთულეებს, რაც გარკვეულწილად ურთიერთობებს ართულებს.

ასაკობრივი ფსიქოლოგიის გამორჩეულ სპეციალისტებს, მათ შორის **ლევ ვიგოტსკის** მიაჩნდა, რომ უფროსებთან ურთიერთობით იქმნება „უახლოესი განვითარების ზონა“, სადაც მისი აზრით, უფროსებთან თანამშრომლობის ნიადაგზე ინდივიდი თავისი რეალური შესაძლებლობების გამოვლენას ახდენს. **კარლ როჯერსი** კი თვლიდა, რომ ბავშვისადმი უპირობო პოზიტიური ინტერესი მშობლის მხრიდან, მიუხედავად ბავშვის ჩადენილი ქმედებებისა, სრულყოფილად უწყობს ხელს ბავშვის პიროვნულ განვითარებას. მშობლის მხრიდან შექება, მოწონება და გარშემომყოფთა სიყვარული ბავშვის პოზიტიური ინტერესის მოთხოვნას უკმაყოფილებს.

ოჯახური ურთიერთობების გავლენა მოზარდის ფსიქო-სოციალურ განვითარებაზე

ოჯახი პირველი ინსტიტუტია, რომელიც ბავშვის სოციალიზაციას უწყობს ხელს. მოზარდის პიროვნულ განვითარებაში უდიდეს როლს ოჯახი თამაშობს. ბავშვებს, რომლებსაც აკლიათ მშობლის სიყვარული, ყურადღება და ზრუნვა მომავალში თავდაუჯერებლები, პასიურები ან პირიქით, აგრესიული, გულგრილი და სასტიკები არიან.

უმნიშვნელოვანესია ყურადღება მიექცეს ოჯახში ურთიერთდამოკიდებულების აღზრდის სტილს, ბავშვის როლს ოჯახში და დამოკიდებულებას მის მიმართ.

ამ საკითხთან დაკავშირებით ფ. რაისმა ბავშვის წარმატებული განვითარებისათვის ოჯახის შვიდი მახასიათებელი გამოყო:

(ა) შვილის მიმართ მზრუნველობის და ყურადღების გამოხატვა ხელს უწყობს მოზარდის წარმატებულ სოციალიზაციას, ემპათიის, კეთილგანწყობის, კარგი აკადემიური მიღწევების, თვითშეფასების და ზნეობრივად მაღალი დონის განვითარებას.

საპირისპირო შემთხვევაში, როდესაც მშობლის მხრიდან უყურადღებობა და გვერდში დგომის დანაკლისი იგრძნობა, ბავშვი ყველა სფეროში წარუმატებლობას განიცდის, მათ შორის სწავლაშიც, რაც მის თვითშეფასებას აქვეითებს და ასოციალურ ქმედებას და აგრესიას იწვევს.

(ბ) მშობლის უნარი მოუსმინოს, გაუგოს და თანადგომა გამოხატოს შვილისადმი, მოზარდს ეხმარება ემპათიის უნარის ჩამოყალიბებაში, ხოლო ემოციური კონტაქტის არარსებობა მშობელთა და შვილთა ურთიერთობაში გულგრილობას იწვევს. შვილისადმი კეთილგანწყობილი დამოკიდებულება კიდევ უფრო სანდოს და ჰარმონიულს ხდის მასთან ურთიერთობას.

(გ) სიყვარული, კომფორტი და პოზიტიური ატმოსფერო ოჯახში დადებითად აისახება შვილის და მშობლის ემოციურ სიახლოვეზე. ასეთ ოჯახში ურთიერთგაგება და ემპათია სუფევს. ნეგატიური ატმოსფეროს შემთხვევაში ბავშვი გულცივი, ჩაკეტილი და მტრულად განწყობილია.

(დ) შვილისადმი ნდობა-უნდობლობა შვილის მიმართ განპირობებულია მშობლის შიშებით და შფოთვით. მშობელს უყალიბდება გრძნობა, რომ შვილი ვერ შეძლებს საკუთარი თავის შევლას და დაცვას. რას უფრო ნაკლებად არის მშობელი თავდაჯერებული, მით უფრო მეტი შიში და განცდა აქვს შვილთან დაკავშირებით.

(ე) შვილისადმი, როგორც ზრდასრული და დამოუკიდებელი პიროვნებისადმი დამოკიდებულების განცდის გაღვივება მშობლის მხრიდან, უაღრესად მნიშვნელოვანია. დამოუკიდებლობა უშუალოდ დაკავშირებულია ინდივიდუალური ზაციასთან, ხოლო ინდივიდუალური ძალიან მნიშვნელოვანია მოზარდობის ასაკში.

(ვ) მშობლების ავტორიტარიზმი უარყოფითად მოქმედებს შვილებზე. მნიშვნელოვანია, რომ მშობელი მომთმენი, გამგები და დამთმობი იყოს. შეძლოს შვილის მოსმენა და მისი შეხედულების გაზიარება.

ავტორიტარული მშობლები ხშირად არარეალურ იმედებს ამყარებენ თავიანთ შვილებზე, რაც ხშირად არ შეესაბამება შვილის ასაკს. მშობლების ასეთი მიდგომა აქვეითებს შვილების თვითშეფასებას და აბრკოლებს მათ პიროვნულ განვითარებას, რაც ოჯახურ კონფლიქტებს იწვევს.

(ზ) მშობლების საკუთარი მაგალითი მნიშვნელოვანი ფაქტორია, რადგან როგორც წესი, ყველა მშობელს არ ძალუძს მისცეს კარგი მაგალითი საკუთარ შვილს. შესაბამისად, შვილების გარკვეულ ნაწილს არ სურს მიბადოს

მშობელს და მათი პრინციპებით იხელმძღვანელოს. მოზარდებს, რომლებიც საკუთარ მშობლებს პატივს სცემენ, ამაყობენ მათით, იზიარებენ მათ ცხოვრებისეულ შეხედულებებს, ბევრად თავდაჯერებულად გრძნობენ თავს სოციალურად.

ა. ე. ლიჩკოს მტკიცებით არასწორმა აღზრდამ შესაძლოა პიროვნული აშლილობება გამოიწვიოს. მან არასწორი აღზრდის შემდეგი სახეობები გამოყო:

(ა) **ჰიპომზრუნველობა** - აღზრდის ასეთ სტილს ახასიათებს მზრუნველობის, კონტროლის და ყურადღების ნაკლებობა. მშობლები აიგნორებენ შვილის ინტერესებს, საქმიანობას და სულიერ ცხოვრებას. ჰიპოპროტექციის უკიდურეს მდგომარეობამდე მიყვანა იწვევს ბავშვის უგულვებელყოფას და მიტოვებას.

(ბ) **დომინანტური ჰიპერმზრუნველობა** - ხასიათდება მაქსიმალური მზრუნველობით და მოზარდის ყოველი ნაბიჯის კონტროლში წვრილმანებში. ასეთი ქცევა დროთა განმავლობაში გარდაიქმნება აკრძალვების სისტემაში და საგულდაგულო თვალთვალში. ასეთ პირობებში ბავშვი მოკლებულია საკუთარი გამოცდილების მიღების შესაძლებლობას. ბავშვს არ აჩვენებენ დამოუკიდებლობას და პატარა ასაკიდანვე მასში ითრგუნება პასუხისმგებლობის და მოვალეობის გრძნობა. ასაკთან ერთად ასეთ მოზარდებში მძაფრდება ისეთი ასთენიური თვისებები, როგორც არის გადანყვეტილების მიღების უუნარობა, დამოუკიდებლობის გრძნობის არ არსებობა, თავდაუჯერებლობა და საკუთარი თავდაცვის უუნარობა.

(გ) **მოჩვენებითი ჰიპერმზრუნველობა** - ამ შემთხვევაში ბავშვი ოჯახის კერპად გვევლინება. ასეთ ოჯახში მშობლები ყოველთვის აკონტროლებენ შვილს და ცდილობენ დაიცვან მცირედი პრობლემებისა და უსიამოვნებისაგან. მშობლების ასეთი დამოკიდებულება ასტიმულირებს ეგოცენტრულ სურვილებს ბავშვში, იყოს მუდამ ყურადღების ცენტრში და იოლად მიიღოს სასურველი. ასეთ აღზრდას მიყვარათ ისტეროიდულ აქცენტუაციაზე.

(დ) **ემოციური გარიყვა** - აღზრდის ასეთი ტიპის შედეგად ბავშვს ეუფლება განცდა, რომ ის ზედმეტია მშობლების ცხოვრებაში. ფარული ემოციური გარიყვისას ბავშვი მშობლებისთვის წარმოადგენს ზედმეტ ტვირთს. მაგრამ სიტუაციას ართულებს ის, რომ ისინი არ არიან მზად ამის აღიარებისათვის. გარიყვის განსაკუთრებული სავალალო შედეგები ახასიათებს ლაბილურ, სენზიტიურ და ასთენონებროტულ აქცენტუაციებს.

(ე) **სასტიკი ურთიერთდამოკიდებულების** სიტუაციას ხშირად ახლავს ემოციური გარიყვა. ასეთი აღზრდის სტილის დროს განსაკუთრებით მწვავედება ეპილეპტოიდური აქცენტუაცია.

(ვ) **მომატებული მორალური პასუხისმგებლობა** - ასეთ ოჯახებში მშობლები დიდ იმედებს ამყარებენ საკუთარ შვილებზე, მათ მიღწევებზე, უნარებზე და ნიჭზე. ხშირად ბავშვს ისეთ მოთხოვნებს უყენებენ, რომელიც არ შეესაბამება მის ასაკს და რეალურ შესაძლებლობებს. ასეთი აღზრდის სტილისას ძლიერდება ფსიქოსთენიური და სენზიტიური აქცენტუაციები.

(ზ) **აღზრდა ავადმყოფობის კულტი ატმოსფეროში**

- ასეთ ოჯახში ბავშვის ავადმყოფობას უმნიშვნელოვანესი ადგილი უჭირავს და მთელი ოჯახის ყურადღება მიმართულია მასზე. აღზრდის ასეთი სტილი ნეგატიური პიროვნული ნაკვთების განვითარებას იწვევს, როგორც არის ინფანტილიზაცია, საკუთარ ჯანმრთელობაზე ეგოისტური ფიქსაცია, ყალიბდება სირთულეებზე ისტერიულად რეაგირების უნარი.

(თ) **წინააღმდეგობრივი აღზრდა** - ამ შემთხვევაში ოჯახის წევრები მიმართავენ აღზრდის განსხვავებულ და შეუთავსებად ხერხებს, მოზარდისადმი განსხვავებული მოთხოვნების წაყენებით. აღსანიშნავია, რომ ასეთ ოჯახებში ყველა წევრი ეწინააღმდეგება ერთმანეთს და ღიად კამათობენ ერთმანეთში.

დასკვნა

პიროვნება, ჯგუფი, საზოგადოება - ეს სისტემურად და შინაარსეულად ურთიერთდაკავშირებული, სოციალური რეალობის ამსახველი მოვლენებია. შესაბამისად, ადამიანის როგორც პიროვნების განხილვა იმ სოციალური გარემოს გათვალისწინებით უნდა მოხდეს, რომლის ორგანულ ნაწილსაც პიროვნება წარმოადგენს. სოციალური ჯგუფის ცნებაში გარკვეული მიზნების მისაღწევად გაერთიანებული, ერთმანეთზე დამოკიდებული და ურთიერთობაში მყოფი ორი ან მეტი ადამიანი უნდა ვიგულისხმოთ. ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი სოციალური ჯგუფი არის ოჯახი. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია მშობლებისა და შვილების ურთიერთობა და სოციალური გარემო სადაც მოზარდის აღზრდის პროცესი მიმდინარეობს, და ის თუ როგორ უწყობს ხელს ოჯახური გარემო და აღზრდის სტილი მოზარდს როგორც პიროვნულ განვითარებაში, ასევე კონსტრუქციული ურთიერთობის დამყარებაში.

მოზარდის ემოციურ ცხოვრებაში, განვითარების თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანი ცვლილებები ხდება, რომლებიც შინაარსეულ ხასიათს ატარებენ. ვოლიტური, ბიოლოგიური და ინტელექტუალური გარდაქმნების საფუძვლებზე, რომელთაც მოზარდობის პერიოდში აქვს ადგილი, მოზარდში სრულიად ახალი, ყოველმხრივ უცხო გრძნობები და ემოციები ჩნდებიან. შესაბამისად მშობლებმა გარდამავალი ასაკის ყველა თავისებურება უნდა გაითვალისწინონ, რომ შემდგომ შვილების ემოციური აღზრდის სწორად წარმართვა შეძლონ. მოზარდს უნდა მიეცეს დამოუკიდებლობა მისი ასაკისათვის შესაბამის და სოციალურად მისაღებ ფარგლებში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. უზნაძე დ. ბავშვის ფსიქოლოგია, (სასკოლო ასაკის ფსიქოლოგია) თბ. 1947 გვ. 30-34;
2. ჩარკვიანი დ., ექსპერიმენტული სოციალური ფსიქოლოგიის საფუძვლები, 2004 წ., გვ. 56-60;
3. ჩხარტიშვილი შ., აღზრდის სოციალური ფსიქოლოგია, თბ. 1974, გვ. 324;
4. მალრაძე მ. ფსიქიკური, განვითარების (ასაკობრივი ფსიქოლოგიის საკითხები) თბ. 1998, გვ. 30, 39;

5. გოგიჩაიშვილი თ., განვითარების ფსიქოლოგია, თბ. 2005, გვ 107;
6. იმედაძე ი. სახელმძღვანელო ფსიქოლოგიაში, (ონტოგენეზის ზოგადი საკითხები), თბ. 2004 გვ.109;
7. მელიქიშვილი ნ. ბავშვის განვითარების ასაკობრივი თავისებურებები თბ. 2017;
8. ბერკი ლ., ბავშვის განვითარება, მე-7 გამოცემა, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბ. 2010;
9. უზნაძე დ., განწყობის ფსიქოლოგიის ძირითადი დებულებები, თსუ შრომები, ტ. 19, თბილისი, 1941;
10. გაფრინდაშვილი, რ., მეტრეველი, ლ., ალტერნატიული ეთიკა და ფსიქოლოგია, „ჩემი გამომცემლობა“, თბილისი, 2021;
11. კახიანი ჯ, (2010) ბავშვის სამყარო, ფსიქოლოგიის რჩევები მშობლებს (მეორე შევსებული და გადამუშავებული გამოცემა), შემეცნება, თბილისი;
12. ხერხეულიძე, მ. (2008). ბავშვის განვითარება და მისი ხელშეწყობის ძირითადი პრინციპები. გზა. „ახალი განათლება“, 21-27 თებერვალი;
13. H. Steiner, L. Remsing Practice parameter for the assessment and treatment of children and adolescents with oppositional –defiant disorder. J. Am.Acad. Child and Adolesc. Psychiatry 2007;
14. Kun-Hu Chen, K.-L. L.-C. (2007). Adolescent Self-Identity and Mental Health: The Function of Identity Importance, Identity Firmness, and Identity Discrepancy. Chinese Journal of Psychology;
15. Calkins SD, Smith CL, Gill KL, Johnson MC. Maternal interactive style across contexts: Relations to emotional, behavioural, and physiological regulation during toddlerhood. Social Development;
16. Cole PM, Martin SE, Dennis TA. Emotion regulation as a scientific construct: Methodological challenges and directions for child development research. Child Development. 2004;
17. Eisenberg N, Gershoff ET, Fabes RA, Shepard SA, Cumberland AJ, Losoya SH, et al. Mother’s emotional expressivity and children’s behavior problems and social competence: Mediation through children’s regulation. Developmental Psychology. 2001;
18. Kliewer W, Fearnow MD, Miller PA. Coping socialization in middle childhood: Tests of maternal and paternal influences. Child Development. 1996;
19. Sheeber L, Davis B, Hops H. Gender-specific vulnerability to depression in children of depressed mothers. In: Goodman SH, Gotlib IH, editors. Children of depressed parents: Mechanisms of risk and implications for treatment. Washington, DC: American Psychological Association; 2002;
20. Seligman M E P. Learned Optimism: How to Change Your Mind and Your Life. New York: Knopf, 1991.